

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob sobotah, četrtkih in sobotah. Zjutraj izdaje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece . . . 2.60 za pol leta . . . 5.00 za vse leto . . . 10.00 Na naročbe brez priložene naročilnice se ne jemlje ozir. Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 2 nč., izven Trsta po 3 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 4 nč., izven Trsta 5 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifi v petito; za naslove z doblimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javnozahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upraviteljsko uradno pisarno: ulica Molino picolo hšt. 3, II. nadst. Odprte reklamacije so proste poštnine.

V edinosti je moč!

Položenje tržaških Slovencev.

Namenili smo, da spregovorimo danes besedo o sedanjem položaju Slovencev, življenjskih na ozemlju tržaškem, v mestu in njega okolici, da se uverimo, da-li je tu ob obalnih Adrije narodna zavest napredovala v poslednjih časih?!

Na to vprašanje dati nam je čuden odgovor: napredovali smo in nazadovali. A še čudneje se bode zdelo vsakomur, ako povemo da so se naši odnosi zboljšali tam, kjer je nasprotna sila najjača, ker neposredna, to je: v mestu, dočim lezemo na slabše tam, kjer nasprotna sila že zato ne more tako pritiskati, ker živi tu naš slovenski življenjski kot prvotni gospodar: v naši okolici.

Čudno, ne res?! In vendar je tako. Tudi z ozirom na odnose med nami, mestnimi in okoličanskimi Slovenci na ozemlju tržaškem se uresničuje stari rek: da kjer je pritisk najhujši, tam je tudi odpor krepkejši, ali pa rek: le v odkritem boju se utrjajo značaji.

Obrnimo najprvo pozornost svojo za trenotek mestnim Slovincem. In tu moramo ostati pri tem, kar smo rekli: naš življenjski boljša tu od dne do dne vzlic odnošajem, kojim — mirno vestjo smemo to zatrdati — ni para v naši državi. Vemo, da mnogokateremu črnogledu — in teh gotovo ne manjka med nami Slovenci — zaigra maliciozen nasmeš na ustnicah pri tej naši zatrdatvi, češ: glejte „gospode“ pri „Edinosti“, kakó bi hoteli proslavljati uspešnost svojega dela!

Tako očitaneje je sicer neprijetno vsakomur, ki ve, da pri narodnem delu je najlepša čednost ona skromnost, ki ume podrežati osebe narodni stvari. Tako očitaneje nam mora biti tem neprijetneje, ker nam je vsikdar veljalo načelo, da sodba o našem delovanju ne pristojna nam samim, ampak skupni slovenski javnosti.

Kakor rečeno: neprijetno je tako očitaneje vsakomur, naj že prihaja od katere si bodi strani, toda to, kar nam je osebno neprijetno, ne sme motiti naše stvarne sodbe, glaseče se: da naš življenjski v mestu lepo napreduje. Pa saj ta sodba ni naša sodba ampak sodba onih, ki so prihajali že pred tridesetimi leti v naše mesto in ki prihajajo še danes, ki torej mogó najbolje primerjati nekdanje razmere se sedanjimi. Le-ti možje imajo živo pred očmi razliko med nekdanj in sedaj v mestu tržaškem. In ti možje pravijo, da je razlika velikanska; pravijo, da Trsta niti ni spoznati več, kolikor se dostajajo razvoja slovenskega življa v tem mestu.

Pa saj ne treba drugega, nego da se spomnimo, kako je bilo socialno življenje nekdanj in da se uverimo, kako je v današnjih dneh med tržaškimi Slovenci. Danes imamo tu svojo čitalnico, svoje telovadno društvo, dve delavski podporni društvi, jedno delavsko izobraževalno društvo, posojilnico in hranilnico, dve pevski društvi, dve po-

družnici sv. Cirila in Metoda, bratovščino sv. Cirila in Metoda in kmetijsko društvo. In kaj smo imeli pred dvajsetimi leti? Tu je očividni velikanski napredek. Vsa ta društva štejejo v svoji skupnosti na tisoče članov. In to veliko število članov je najjasnejši dokaz, ne le za to, da je tu ogromno slovenskega življa, ampak tudi zato, da se med tem življenjem širita narodna zavest in zavest o dolžnostih do narodne skupnosti.

Ali še nismo izpili vseh dokazov o napredku in zboljšanju slovenskega življa v Trstu. Povedali bi lahko še, da imamo tu v Trstu dandanes štiri slovenske zavodne odvetnike, kojim se pisarne razvijajo gotovo bolj uspešno, nego trem četrtinam velikega števila italijanskih odvetnikov. Štirje odvetniki trebajo že lepo število klijentele, da ne govorimo o velikem številu onih Slovencev, ki imajo še vedno svoje zveze z italijanskimi odvetniki. In ako bi se ne bali, da se nam bode očitala samohvala, rekli bi lahko, da je tudi razvoj našega lista odsev razvoja slovenskega življa v Trstu. Kaj je bila „Edinost“ tedaj, ko jo je jel izdavat pokojni nepozabni Ivan Dolinar — in danes?! Ne, to razliko že smemo naglašati, ne da bi imel kdo pravico očitati nam neskromnost, saj „gospodom pri „Edinosti“ ne prihaja na misel, da bi sebi prisvajali zaslugo na razvoju našega lista, ampak tudi ta napredek je v prvi vrsti posledica ali pojav boljšanja in napredovanja našega življa.

V Trstu imamo danes slovensko petrazrednico, prenapolnjeno z otroci. A koliko je otrok, ki jih mora vodstvo odklanjati vsako leto radi nedostatnosti prostora! Tudi po pritisku otrok v to šolo moramo opazovati, kako se v Trstu razvija slovenski življenjski.

Ali bolj nego naše socialno življenje, bolj nego vsi naši zavodi pričla nam o napredku — tudi tu ponavljamo le, kar nam zatrjajo možje, ki poznajo Trst že mnogo let — vse življenje po javnih lokalih, na ulicah in trgih. Dandanes, kamorkoli se obrneš, čuješ slovensko govorico; dandanes moreš govoriti slovenski na ulici, ne da bi se moral bati roganja od strani poličnjakov. Nekdaj je bilo drugače, da si niti najgorečniji rodoljub ni upal govoriti slovenski na javnem mestu.

To so dejstva; pri tem pa treba opomniti, da se je ta preobrat izvršil ob političkih odnošajih, ki so bili vedno in so še dandanes skrajno neugodni za nas, in ob dofanatizma narasli srditosti naših narodnih in političkih nasprotnikov. Potem sodimo lahko, kako bi se bil že povsod naš življenjski v mestu, da bi bili v tej dobi naši vladni zistemi strogo izvajali zakone enakopravnosti!

Svojo sodbo o sedanjih odnošajih slovenstva v mestu tržaškem zaključiti nam je z opazko, da nikakor nimamo vzroka zdvajati na svoji bodočnosti, in da morejo naš napre-

dek tajiti le oni, ki so vedno in povsod le z anikujó čí duhovi, ki hote kazati svojo duševno vzvišenost v tem, da svojim sarkazmom smešijo vsakogar in — vse!

V okolici smo na slabšem, sosebno v spodnji okolici. Človek bi sodil sicer, da, ako se obrača na bolje v mestu, bi morala naša stvar še lepše vspevati v okolici, kjer živi naš življenjski zdržema od nekdanjih časov.

Žal, da ni tako; varali bi le sami sebe, ako bi si hoteli zatiskati oči, da ne bi videli stvari, kakor v resnici so. V spodnji okolici napreduje poitalijančevanje; s tem dejstvom moramo računati. Še je mnogo našega v okolici, še imamo tam lepo število vsakovrstnih narodnih društev, ali — nazadujemo, siri se politička in narodna almoralizacija. Kriva je na tem stara smer avstrijske politike, ki je omogočila, da jo politika poitalijančevanja mogla toli uspešno poseči tudi v našo okolico in krivi so tudi okoličani sami.

O političkem zistemu na Primorskem nočemo govoriti, saj je isti odprta knjiga vsakomur, ki se zanima za političke stvari; okoličani pa so krivi, ker nekdanj niso vedeli centi, koliko je vredna za človeka domača gruda. Spoznanje je prišlo prepozno za mnoge. Človeku se res mora krčiti srce, ko vidi, koliko proletarijata je izraslo iz nekdanjih posestnikov okoličanskih. In kdo je bolj pristopen uplivu tujstva, kdo zatajuje raje svoja najsvetejša čustva malim materialnim dobičkom na ljubo, kdo je bolj izpostavljen politički in narodni demoralizaciji, nego oni, ki je nekdanj kaj imel, a danes nima ničesar več?! V tem pogledu so grešili mnogi okoličani — in med onimi, ki so grešili, je težko najti značajev.

Ali bodimo pravični! Kar se dostajajo nazadovanja narodne stvari v naši spodnji okolici, glavnega dela krivde vendar ni iskati med okoličani samimi, ampak med onimi rojaki, ki so se priselili tu sem — zopet čudno — iz drugih zavednih slovenskih krajev. Neradi, ali resnici na ljubo moramo izjaviti, da se n. pr. na Greti — tu je posebno žalostno — nabira odpadništvo iz Kraševcev, Kranjcev, Vipavcev in deloma celo naseljencev iz drugih bolj oddaljenih krajev slovenskih. Ti naši rojaki, ki so brezvestno zatajili svoj rod in svojo govorico, širijo demoralizacijo. In skoro skoro se moramo čuditi okoličanom, da so si ohranili še toliko odporne sile proti pogubnim vplivom.

Žalostno je zares, ko moramo opaziti, kako sem priseljeni slovenski rojaki še tlačijo našo okolico, mesto da bi jo oživljali z lepimi in dobrimi izgledi. Okoličanski otrok — in tudi otrok narodnega odpadnika — govori še slovenski, otroci slovenskih priseljencev pa govore večinoma italijanski — in zasramujejo svoj rod. Često se dogaja, da ti izrodjeni otroci ne razumejo niti svojih staršev.

osemnajst let sem imel! Tako sem torej skrivaj svoje upe in svoje bolečine v srcu: je-li Bog tako hotel, je-li bilo tako usojeno — kdo ve! — Nekega jutra sem se napotil k dninarjem. Pot me je vodila mimo starega vodnjaka; ko sem se mu približal na petdeset korakov, zagledal sem tik njega Luco. — Sama je sedela, glavo podprto z rokama, zamišljena. Koleno sta se mi šibili in roki sta se mi tresli. Rad bi planil k nji, objel jo ter jo nesel, Bog vé kam . . . a v prših me je nekaj zblo, roki sta mi odreveneli, moji nogi otrpnili in tako sem stopil pred njo.

„Dobro jutro, Luca!“
Ozrla se je: „Ti si, Vazil?“
„Jaz. . . Srečno se je začel za me dan.“
„Zakaj?“
Na to vprašanje ji nisem mogel odvrniti ni besedice.

Kako preprečiti to širjenje demoralizacije? To je zelo važno vprašanje. Mi ne vemo druge poti, nego da se obrnemo do prečastite duhovščine, do narodnih učiteljev in vseh zavednih rodoljubov po onih krajih, od koder se izseljujejo ljudje v Trst, da bi živo in prepričevalno besedo opominjali dotičnike, ki zapuščajo svoj rojstni kraj, da tudi v tujini reže človeka sveta dolžnost ljubezni do domovine in da poštenjak tudi v tujini ostaja zvest sin svojega rodu.

Politiške vesti.

V Trstu, dne 5. novembra 1895.

Deželnozbornske volitve na Kranjskem. V kmetijskih občinah postojinskega in logaškega okraja kandiduje konservativna stranka Ivana Modica iz Lahovetga in Josipa Zelena iz Senožec. V Cerknici in v Domžalah so bili izvoljeni konservativni volilni možje; v postojinski županiji pa je zmagala narodna stranka.

Iz proračunskega odseka. Včeraj je imel proračunski odsek svojo sejo. Posl. Herold je zahteval, da se tudi nemški govori morajo beležiti v stenografičnem zapisniku, čemur je ugovarjal posl. Menger, češ, da ni smeti zahtevati od predsednika, da bi moral poznati Bog ve koliko jezikov. Isti ne bi mogel presojati nemških govorov in bi nastala nejednakost v pravicah posamičnih poslancev. Posl. Herold je izjavil, da bodo češki poslanci glasovali proti dispozicijskemu zakladu, ker se ni ničesar zgodilo od njih zadnje izjave, kar bi moglo premakniti njih stališče. Govornik je zahteval, da se premeni deželni volilni red za Češko, da se uredi deželne finance in da vlada označi svoje stališče glede na samoupravo šolstva; slednjič je izjavil, da tudi sedanje ministerstvo nima nikogar v svoji sredi, ki bi zastopal koristi naroda češkega. Govornik je grajal tudi v zaključku, da po državi vzdržavani korespondenčni biró poroča toli pristanski in le na korist posamičnim strankam. Posl. Kaizl je rekel, da se Čehi bore proti sedanjemu zistemu; želi tudi vedeti, kdaj se predloži volilna preosnova. Tudi nemški nacionalce Bareth je izjavil, da bode glasoval proti dispozicijskemu fondu, ker je ta postavka nemoralna; istotako Malorus Romančuk. Na to se je oglasil ministerski predsednik grof Bađeni. Ker so pa bila njegova izvajanja precej obsežna in tudi važna zlasti z ozirom na volilno preosnovo, jezikovno vprašanje in druga politička prava, priobčiti hočemo ista v prihodnjem izdanju. Dalmatince Klaić je izjavil, da bode glasoval za dispozicijski zaklad. Poslednji je bil tudi res vsprejet v proračunskem odseku z 19 proti 5 glasom. Proti so glasovali: 2 Čeha, 2 nemška nacionalca in Malorus Romančuk.

Dvojna mera. V prvi razred novega slovensko-nemškega gimnazija v Celju je bilo

„Kam pa greš?“ — vprašala je za nekaj časa.

„V goro!“
„K volkovom in roparjem?“
„Kamor si bodi. . . a le s teboj, Luca!“ Zasmejala se je.
„Ti se smeješ?“
„Kaj morem drugače, ko tako govoriš?“
„Jaz pa bi se mogel ubiti, ko bi ti razkril, kaj mi govori srcé, in bi se ti smejala.“
„In kaj ti govori srcé?“
„Kaj? — Luca! Govori mi, da bodem cesar, če postaneš moja, — da pa ne bodem imel veselega dné, ako te dobi kdo drugi.“
„In vendar se zgodi poslednje.“
„Čegava boš? Kdo je v vasi bogatejši od mene?“
„Ničé.“ (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Vaziljeva ljubav.

Novela, spisal V a c l a v N o v a k.

I.
(Dalje.)

Rahel kašelj je poskal bolnico in zaprla je oči. . . Pozneje je popušala znova govoriti, a moči so jo zapustile. Proti jutru je bila mrtva.

Sosedinja Ika pa je dejala zmagovito: „Ali nisem rekla! — Vstrašijo jo z duhovnom in bati se je potem vedno najgoršega!“

II.

Ko so Luco pokopali, stopil je k župniku bogati kmet Vazil Sertić: „Brez zamere, gospod, ali bi ne hoteli stopiti za trenotek v mojo hišo? Moram vam nekaj povedati.“

